

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ
وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ

چشم انداز

✓ در این آیه با توجه به ضعفی که مسلمانان در جنگ اُحد پس از شیوع خبر کشته شدن پیامبر ﷺ از خود نشان دادند، مسلمانان را مورد عتاب قرار می‌دهد به آنها گوشزد می‌کند که محمد ﷺ فقط یک پیام‌سان است. یعنی اساس دین از جانب خداست و محمد ﷺ واسطه‌ای پیش نیست و پیش از او هم پیامبرانی آمده‌اند و رفته‌اند. بعضی از آنها مانند موسی ﷺ با اجل خود از دنیا رفتند و بعضی چون یحییٰ ﷺ و زکریا ﷺ کشته شدند، ولی آنچه پایدار است ذات الهی و دین اوست. سپس می‌پرسد اگر محمد ﷺ مُرد و یا کشته شد آیا شما از دین اسلام دست می‌کشید و دوباره به جاهلیت برمی‌گردید؟ این سیر قهقرایی شما، زبانی برای خدا نمی‌رساند بلکه آنکه ضرر می‌کند شما هستید که نعمت بزرگ اسلام را از دست می‌دهید. تفسیر کوثر، ج ۲، ص ۲۵۵

واژه شناسی

✓ «موت» به معنای رفتن روح از بدن و بطالن حیات است و کلمه «قتل» به معنای مردنی است که به سببی عمدی و یا شبه عمد مستند باشد و این دو کلمه (یعنی موت و قتل) اگر تک تک استعمال شوند مثلاً در یک کلامی فقط کلمه «موت» آمده باشد، معنایش اعم از هر دو است. یعنی هم شامل مُردن می‌شود و هم شامل کشته شدن و اما اگر در کلامی نظیر آیه مورد بحث هر دو آمده باشد، آن وقت موت تنها به معنای مردن به اجل خدایی است و قتل به معنای مردن به خاطر عمل اختیاری شخص دیگر است. ترجمه تفسیر المیزان، ج ۴، ص ۵۵

✓ «اعقاب» جمع «عقب» (بر وزن خشین) به معنی پاشنه پاست. بنابراین «انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ» به معنی «عقب گرد می‌کنید» می‌باشد و آن تصویر روشنی از سیر قهقرایی و ارتجاع به معنی واقعی است، منتها از کلمه ارتجاع صریح‌تر و روشن‌تر است. تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۱۱۶

آن‌ها که سیر انداختند!

✓ در تفسیر طبری و دیگر تفاسیر آمده است که انس بن نصر به عمر بن خطاب و طلحه بن عبیدالله که همراه جمعی از مردان مهاجر و انصار، سلاح افکنده بودند، رسید و به آنها گفت: چرا نشسته‌اید؟ گفتند: محمد ﷺ کشته شد. گفت: اگر محمد ﷺ کشته شده، خدای محمد ﷺ زنده است. زندگی پس از او به چه درد شما می‌خورد؟ پس بجنگید برای آنچه محمد ﷺ جنگید و بمیرید برای آنچه محمد ﷺ در راه آن مرد. سپس گفت: خدایا! از سخنان این گروه در پیشگاه تو عذر می‌خواهم و از آنچه آنها آوردند، بیزاری می‌جویم. آن‌گاه شمشیرش را تکان داد و جنگید تا کشته شد. رضای خدا از آن او باد. ترجمه تفسیر کاشف، ج ۲، ص ۲۸۱

پرهیز از «فردپرستی»

✓ این آیه به مسلمانان هشدار می‌دهد که «فردپرست» نباشند و دین خدا را به وجود اشخاص حتی پیامبر ﷺ

مربوط نسازند. زیرا دین خدا با آمدن و رفتن اشخاص، تغییر نمی‌یابد و مرگ پیامبر ﷺ نباید باعث سستی مسلمانان و یا بیرون رفتن آنها از دین اسلام باشد. ✓ آنچه اصالت دارد «عقیده» است نه «فرد». در عین حال، احترام به پیامبر ﷺ و اطاعت از او و اطاعت از جانشینان به حق او هم لازم است و آنها به عنوان نگهبانان و پاسداران اسلام باید اطاعت شوند. تفسیر کوثر، ج ۲، ص ۲۵۶

✓ مسأله «فردپرستی» یکی از بزرگترین خطراتی است که مبارزات هدفی را تهدید می‌کند، وابستگی به شخص معین اگر چه پیامبر خاتم باشد مفهومش پایان یافتن کوشش و تلاش برای پیشرفت، به هنگام از دست رفتن آن شخص است و این وابستگی یکی از نشانه‌های بارز عدم رشد اجتماعی است. تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۱۱۶

اسب شناسی کارهای فرهنگی

✓ متأسفانه و روی هم رفته، غالب تشکیلات جوامع اسلامی هنوز قائم به اشخاص است و به همین دلیل بسیار زود از هم می‌پاشد، مسلمانان باید با الهام از آیه فوق، مؤسسات گوناگون خود را آن‌چنان پیریزی کنند که از اشخاص لایق کاملاً بهره‌گیری شود، اما در عین حال وابسته به شخص آنها نباشد. تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۱۱۷

حقیقت شکرگزاری

✓ حقیقت شکر، اظهار نعمت است، هم چنان که کفر، مقابل آن است. یعنی پنهان کردن نعمت و سرپوش روی آن نهادن است و اظهار نعمت به این معناست که آن را در جای خود استعمال کنی، آن جایی که دهنده نعمت در نظر داشته و نیز اظهار نعمت به این است که آن را به زبان بیاوری و مُنعم را در برابر دادن این نعمت، ثنا بگویی و مرحله دیگر اظهار نعمت این است که در قلب هم به یاد آن و به یاد مُنعمش باشی و از یادش نبری. ترجمه تفسیر المیزان، ج ۴، ص ۵۷

مصدق بارز شاکرین

✓ شاید مقصود از شاکرین در اینجا مجاهدین در جبهه جنگ باشد، مخصوصاً آنهایی که در جنگ اُحد پس از غلبه دشمن، رسول ﷺ را تنها نگذاشتند و تا نفس آخر و تا جان در بدن داشتند دست از یاری او برنداشتند و مصداق کامل آن علی ﷺ بود که تمام کسانی که در آن وقت شاهد قضیه بوده‌اند گفته‌اند وقتی دشمن، غالب گردید همه از ترس جنگ گریختند مگر آن حضرت و یک نفر دیگر که او مواظب رسول ﷺ بود و علی بن ابی طالب ﷺ با آن گروه دشمن جنگ می‌نمود تا اینکه هفتاد ضربت به بدن مبارکش وارد گردید. تفسیر مخزن العرفان، ج ۳، ص ۲۸۵

معنای کلی آیه از نگاه علامه طباطبائی

✓ محمد ﷺ سیمتی جز رسالت از ناحیه خدا ندارد (مانند سایر رسولان که وظیفه‌شان تنها رساندن رسالت

پروردگارشان است) نه مالک امر خودش است و نه امور عالم، امر عالم تنها و تنها به دست خداست، دین هم دین خداست و با بقای خدا باقی است. پس این چه معنا دارد که شما مسلمانان، ایمان خود را وابسته به زنده بودن آن جناب کنید، به طوری که اگر آن جناب به مرگ و یا به قتل از دنیا برود قیام به دین خدا را رها کنید و به قهقرا و عقب برگردید و هدایت خود را از دست داده و دچار گمراهی و غوایت شوید؟ ترجمه تفسیر المیزان، ج ۴، ص ۵۶

بحث روایی

✓ در کافی به سند خود از حضرت باقر ﷺ روایت کرده در آیه وَ مَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ تا آخر آیه، آن حضرت فرمود مردم بعد از وفات پیغمبر اکرم ﷺ جز سه نفر (مقداد بن اسود، ابودر غفاری و سلمان فارسی) مرتد شدند و بعد، اندکی از آنها معرفت پیدا نموده و از ارتداد برگشتند. تفسیر جامع، ج ۱، ص ۴۹۸

✓ [عیاشی] به سند خود از اصعب بن نباته روایت کرده، گفت شنیدم امیرالمؤمنین ﷺ می‌فرمود به اصحاب جمل ای مردم بدانید خداوند تبارک و تعالی هیچ پیغمبری را از دار دنیا نبرد مگر آنکه در میان امت او شخصی را به جای آن رسول نصب فرمود تا مردم را هدایت کند و سنت آن پیغمبر را میان مردم اجرا و برقرار نماید و آنها را به سوی حق دعوت کند. سپس آیه وَ مَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ را تلاوت فرمود. تفسیر جامع، ج ۱، ص ۴۹۹

خلاصه بحث

✓ کفر مردم، ضرری برای خداوند ندارد. «فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ»

✓ عمر پیامبر ﷺ محدود است، نه راه او. «أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ»

✓ دست برداشتن از خط انبیاء ﷺ سقوط و عقب‌گرد است. «انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ»

✓ ایمان خود را چنان ثابت و استوار بسازید که حوادث تاریخ، آن را نلرزاند. «أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ»

✓ مقاومت در راه حق، بهترین نوع شکر عملی است که پاداشش با خداست. «سَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ»

✓ پیامبر اسلام ﷺ نیز تابع سنت‌های الهی و قوانین طبیعی همچون مرگ و حیات است. «أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ»

✓ فردپرستی ممنوع. راه خدا که روشن شد، آمد و شد افراد نباید در پیمودن خط الهی ضربه وارد کند. «أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ»

✓ جامعه اسلامی باید چنان تشکّل و انسجامی داشته باشد که حتی مرگ رهبر به آن ضربه‌ای نزنند. «أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ»

✓ خلاصه مطالب برگرفته از تفسیر نور، ج ۱، ص ۶۱۹ و ۶۲۰ (با اندک جا به جایی در چینش جملات)

ایستگاه دوم: پرسمان زندگی (زال احکام)

چند مسأله و استفتای رایج

✓ آیا مأمومی که قرائتش فصیح‌تر از امام جماعت است، می‌تواند برای نماز جماعت به این امام اقتدا کند؟ پاسخ) اقتدا صحیح است.

✓ آیا می‌شود به مأمومی که در نماز چهار رکعتی دو رکعت آن را به جماعت خوانده و دو رکعت باقی مانده را فرادا می‌خواند اقتدا کرد؟ پاسخ) مانعی ندارد. (به فتوای برخی از فقها، اقتدا به چنین فردی جایز نیست).

✓ اگر امام جماعت، نماز قضای یومیه خود یا دیگری را می‌خواند، در صورتی که نماز قضای قطعی باشد اقتدای او به اشکال ندارد ولی در صورتی که احتیاطاً نماز را قضا می‌کند، اقتدای او به اشکال دارد. اما مأموم می‌تواند نماز قضای احتیاطی را به امام جماعت اقتدا کند.

نمازها و حالات مختلفی که جماعت، صحیح است:

نماز امام جماعت	نماز مأموم	توضیح
۱ ادای یومیه	ادای یومیه	هرکدام از نمازهای یومیه را می‌توان به دیگری اقتدا کرد، مثلاً نماز ظهر را به عصر.
۲ قضای یومیه	قضای یومیه	هرچند هماهنگ نیاتند، مثلاً امام جماعت قضای ظهر را می‌خواند و مأموم قضای صبح را.
۳ ادای یومیه	قضای یومیه	هر کدام از قضای یومیه را می‌توان به نماز ادا اقتدا کرد، مثلاً نماز قضای صبح را به ادای ظهر.
۴ قضای یومیه	ادای یومیه	هرکدام که یا تبتد، هرچند هماهنگ نیاتند.
۵ آیات	آیات	هرچند آیات متحد نیاتند، مثلاً یکی نماز برای «زلزله» می‌خواند، دیگری برای «صاعقه».
۶ عیدین	عیدین	به قصد رجا در زمان غیبت اشکال ندارد.
۷ تمام	تسکته	صحیح، ولی مکروه است، یعنی ثوابش کمتر است.
۸ تسکته	تمام	
۹ میت	میت	صحیح است.

منبع:
کتاب آموزش فقه:
نوشته محمدحسین فلاح زاده:
صفحه ۱۶۷ و ۱۶۸

قسمت دوم

ایستگاه سوم: موعودپژوهی و آخر الزمان پرسش ۹۸: سفیانی کیست؟

خلاصه مطالب جلسه گذشته

- * حضرت علی (ع): سفیانی، فرزند خورنده جگرها از وادی یابس خارج می‌شود. اسمش عثمان و پدرش عنسبه و از اولاد ابوسفیان است.
- * امام باقر (ع): سفیانی، سرخ رو، سفیدپوست و زاغ چشم است. هرگز خدا را پرستش نکرده و به مکه و مدینه نرفته است.
- * امام صادق (ع): امر سفیانی از مسائل حتمی است و خروجش در ماه رجب می‌باشد.
- * از برخی روایات استفاده می‌شود که وی مسیحی یا دست نشانده مسیحیت است.
- * اینک، ادامه بحث را پی می‌گیریم:

مکان خروج

✓ حضرت علی (ع): سپس پسر جگر خوار (یعنی هند همسر ابوسفیان) از «وادی یابس» خروج کند تا در منبر دمشق نشیند.

توضیح تکمیلی از کتاب فرهنگ الفبایی مهدویت درباره وادی یابس

وادی یابس به معنای بیابان خشک و بی‌آب و علف است. این نام به طور خاص اشاره به سرزمینی واقع در منطقه حوران، نزدیک اذرعات (درعا) در مرز سوریه و اردن دارد. رک به: تونه‌ای، مجتبی، موعودنامه: فرهنگ الفبایی مهدویت، ص ۷۵۱

مدت حکومت سفیانی

✓ امام صادق (ع): سفیانی از علائم حتمی است. خروج او در ماه رجب و از آغاز خروجش تا پایان آن جمعاً ۱۵ ماه می‌باشد که در ۶ ماه آن جنگ و پیکار می‌باشد و چون شهرهای پنجگانه (دمشق، حمص، فلسطین، اردن و حلب) را تصرف کرد، ۹ ماه فرمانروایی می‌کند.

محل مرگ سفیانی

✓ حضرت علی (ع) ذیل آیه «وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ فَعَوْا فَلَا فَوْتَ» (سبا/۵۱) می‌فرمایند: کمی پیش از قیام قائم ما مهدی (عج) سفیانی خروج می‌کند و ۹ ماه حکومت می‌کند و لشکریان او به مدینه وارد می‌شوند تا اینکه به [بیتاء] برسند. در آنجا خداوند آنها را در آن سرزمین فرو می‌برد.

نتیجه گیری

✓ با فرض صحت روایت مذکور و مانند آن، تمامی اخباری که از فرو رفتن لشگری در صحرائی بیداء خبر می‌دهند و مورد قبول شیعه و سنی است، همگی مربوط به سفیانی و برنامه‌ها و کارهای او می‌شود.

✓ از پاره‌ای از روایات استفاده می‌شود که امکان دارد سفیانی منحصر به یک فرد نباشد، بلکه اشاره به صفات و برنامه‌های مشخص باشد که در طول تاریخ افراد زیادی مصداق آن بوده‌اند. از جمله روایتی از امام سجاد (ع) که خروج سفیانی از مسائل حتمی و مسلم است و در برابر هر قیام کننده‌ای، یک سفیانی وجود دارد.

منبع: کتاب ۲۰۰ پرسش و پاسخ پیرامون امام زمان (عج) نوشته سید جعفر موسوی نسب؛ جلد دوم، صفحه ۵۲ و ۵۳

ایستگاه چهارم: بایدها و نبایدهای تغذیه

درس سوم: وقتی قند نوی دلمان آب می‌شود! (قسمت دوم)

خلاصه مطالب جلسه گذشته:

- * مواد قندی ضروری را بایست از قندهای طبیعی، تأمین نمود، مثلاً با خوردن خرما، عسل و ...
- * قندهای مصنوعی به واسطه داشتن مقادیری مواد شیمیایی برای سلامت بدن مضر هستند.
- * قند به دست آمده از چغندر به کمک مواد شیمیایی، فاقد مواد مفید موجود در خود چغندر است.
- * قند سفید، خون را کثیف، دندان را خراب، سلسله اعصاب را ضعیف و کبد را خراب می‌نماید.
- * اینک، ادامه بحث را پی می‌گیریم:

مضرات مصرف قند

✓ مصرف مواد قندی بیش از میزان مورد نیاز، باعث اضافه وزن، چاقی و افزایش فشار خون می‌شود.

✓ عادت کردن ذائقه به مواد شیرین، خطر ابتلا به دیابت را افزایش می‌دهد.

✓ مواد قندی سبب ایجاد پوسیدگی دندان به ویژه در کودکان می‌شود.

توصیه‌ها

✓ بسیاری از میوه‌ها، طعم شیرین طبیعی دارند و می‌توان از آنها در طبخ کیک، شیرینی و یا برخی غذاهای شیرین استفاده کرد.

✓ در صورت استفاده از شیرینی‌ها از محصولاتی استفاده کنید که با غلات کامل و قند کم تهیه شده‌اند.

✓ خرید انواع کیک و شیرینی را محدود و منحصر به مناسبت‌های خاص نمایید.

✓ تلاش کنیم فرهنگ جایگزینی خرید میوه به جای شیرینی و شکلات را در دید و بازدیدها، در میان اطرافیان، ترویج دهیم.

✓ برای شیرین کردن کام خود حتی المقدور از شیرینی‌های طبیعی مثل عسل، مویز، شیره و خرما استفاده نموده و اگر خواستیم قند سفید بخوریم از قند نیشکر بهره‌مند شویم.

اگر تمایل دارید برخی نوشیدنی‌ها (چای، شربت و ...) را شیرین مصرف کنید به جای «قند سفید» از «شکر سفید» گرفته شده از نیشکر و یا از «شکر قهوه‌ای» استفاده کنید

که در طب اسلامی باعنوان «شکر سرخ» معرفی شده است.

منبع: کتاب اسلام پزشکی بی‌دارو، احمد امین شیرازی، صفحه ۲۱۱ با اندکی تصرف و تلخیص

ایستگاه پنجم: مهر ترین معیار «انتخاب» سبک زندگی اسلامی

«اهل ظاهر» می‌کوشند تا «خودشان» را حفظ و تقویت کنند.
«اهل معنا» می‌کوشند تا «جبهه حق» را حفظ و تقویت کنند.
به راستی که راز «تفاوت سبک زندگی انسان‌ها» نیز در همین نکته، نهفته است.

«ما» سبک زندگی‌مان را «چگونه» انتخاب کرده‌ایم!؟

ایستگاه آخر: یک تکلیف «عصر ظهوری»

به عنوان یک مسلمان وظیفه‌شناس و پای‌بند به بایدها و نبایدهای دین، می‌کوشیم از این پس امور روزانه، قرارهای ملاقات، خریدهای جزئی و کلی و ... خود را

بر اساسی اوقات شرعی

تنظیم نماییم.